

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution 4.0.

UZ NOVO IZDANJE *KITE CVITJA RAZLIKOVA* IVANA IVANIŠEVIĆA

Ivan Ivanišević
KITA CVITJA RAZLIKOVA

Priredio Amir Kapetanović
Split: Književni krug Split, 2018.

Književni je krug u Splitu, u ediciji Pisci XVII. i XVIII. stoljeća, kao knjigu 6, objavio potkraj 2018. *Kitu cvitja razlikova* Ivana Ivaniševića. Popratne je tekstove za knjigu sastavio i tekstove priredio Amir Kapetanović.

Nova je to knjiga u priređivačkom Kapetanovićevu nizu otpočetom 1998. transkripcijom i izradom rječnika za *Navuk od jednoga prikladnoga hranljivoga baratnja z marvom za poljodavca* iz 1836, (izdanja V. Vučevac-Bajt za Veterinarski fakultet u Zagrebu) i *Pasijama* iz iste godine, priređenima u suradnji s Nikolom Batušićem (Erasmus naklada – Pasionska baština, Zagreb). Niz nastavlja *Historija od Filomene* fra Ivana od Zadra, objavljena u Hrvatskoj književnoj baštini, 3, u Zagrebu 2004, te *Književnim djelima* Nikole Nalješkovića iz 2005.¹

Ivaniševićevu je transkripciju *Kite cvitja razlikova*, prvotiskom izišle

1642, Kapetanović opremio predgovorom, komentarima transkripcijskih rješenja, rječnikom i popisom literature. Transkripcijom prvotiska priređivač je ispravio i filološka zastranjenja posthumnih izdanja tog djela kojemu su u nekoliko navrata tiskani veći ili manji fragmenti, ali nikad izvornik u cjelini, dosad. Primjerice, izdanju iz 1703. nedostaje mnogošta: prozne posvete prijateljima, autorova najava naslova djela u pripremi, poslanica I. Koviljanića, pa čak i kazalo. Pridružimo li tome podatak da se najeksploatiraniji *Cvit 6.*, tiskan višekratno kao samostalna knjižica s prigodnim ekstenzijama u obliku dodanih strofa ili pak s preinakama, Kapetanović je priređivačkim poduhvatom sukladnim suvremenim tekstološkim standardima, posredno upozorio kako se s autorskim tekstom povijesno postupalo funkcionalno proizvoljno, prikladno društvenim, moralističkim, ili pak ideološki usmjerenim čitanjem književnog teksta, a što je nemarno i

¹ Biblioteka Djela hrvatskih pisaca, Matica hrvatska, Zagreb, LVIII+576.

prema autoru, njegovu djelu i prema čitatelju.

Ivaniševićeva je *Kita cvita razlikova* bila poticajna za priređivanje iz više razloga: u prvom redu zato što nakon 1703. godine nije izdana čitava knjiga. Potom, zbog kulturno-povijesne i filološke potrebe oživljavanja pisca i djela s otočne, književne margine nastala sredinom 17. stoljeća u religioznom ozračju zahuktalog posttridentita. Duhu katoličke obnove autor duguje, primjerice, zagledanje u metaforičan naslov, mješovit sadržaj, strukturu i tematiku medijevalnih florilegija, ali i iskaz emotivno snažna naboja, zaogrnut mjestimice baroknim stilom dubrovačke provenijencije. Takvih je djela didaktično zamišljenih, žanrovski hibridnih i tematski nepovezanih, u europskoj književnosti Ivaniševićeva vremena i onoga koje mu je prethodilo, znatan broj.

Novo izdanje *Kite cvitja razlikova* nas je podsjetilo da je njezin, danas gotovo zaboravljen, autor nekad slovio kao značajna figura u svojoj sredini, gdje nije imao sličnih prethodnika, osim, primjerice, bračkog svećenika i hvarskoga biskupa Dujma Hrankovića, pisca izgubljenih elegija Mate Nižetića i nekolicine književnika iz Pučišća s početka 17. stoljeća. Ivaniševićevo, žanrovski i tematski heterogeno, prozimetrom napisano djelo (prozne su poslanice i posvete, a pjesme su u osmercu i dvanaesteru) neuobičajeno je intri-

gantno u kulturno-povijesnom smislu jer je izazivalo pažnju javnosti i izvan svoje sredine, dotad neuobičajenu u književnosti. Naime, oštrina kritike ženskog roda u *Cvitku 6.* izazvala je Šibenčanina Jakova Armolušića, da gotovo odmah, 1643, odgovori u *Slavi ženskoj*, burnoj, polemički intoniranoj obrani žena. Mizogino nastrojenom Ivaniševiću Armolušić je uzvratio hvalospjevom u formi kataloga slavni žena u mitologiji i povijesti. *Cvit* je izazivao je pažnju i znatno poslije, 1802. kada Marko Arnerić iz Postira na Braču odgovara Ivaniševiću *Opravdanjem dobrih žena.*

Dio književnih povjesničara biografski interpretira Ivaniševićev gnjev zlim ženskim jezicima zbog kojih je, navodno, napustio visoke crkvene funkcije na Hvaru i vratio se rodnom Braču kao župnik. No, ne valja smetnuti s uma da je brački svećenik djelomice odgojen na literarnim konvencijama mizogine lirike ukorjenjene kod nas zarana, kako svjedoči srednjovjekovna mizogina pjesma o ženama poznata pod naslovom *Ot ljubavi ženske.*

Iako je *Od privare i zle naravi ženske* svojedobno bio provokativan tekst, Ivaniševićev alegorijski *Cvit sedmi, Kako se je petnik nauči' peti* pobrao je više pažnje u novijoj književnoj povijesti načinom prikazanja pjesničkog putovanja na Parnas radi susreta s muzama, kojim autor nasljeduje brojne važne pjesnike za-

okupljene istom temom: poput Lucića, Zoranića, Vetranovića.

Kapetanoviću je i Ivaniševićev jezik važan poticaj za ponovnu objavu djela, budući da pisac stvara sredinom 17. st., u vrijeme zalaska čakavskih pisaca, u vrijeme specifično upravo, ne samo po žanrovskoj i stilskoj, nego i po jezičnoj okrenutosti dubrovačkom književnom krugu, kamo se postupno okreću i splitski pisci i pisci njegova akvatorijalnog područja. Naime, Dubrovčanima Ivanišević duguje stih i strofu, koje rabi po uzoru na način strukturiranja strofe barokne religiozne poeme, pa ne bi bilo neobično da autor se poveo i za jezikom u većoj mjeri. Kapetanović stoga propituje stanje Ivaniševićeva jezika u odnosu na pisce koji u većoj mjeri programatski skreću ka štokavskom raguzinom varijetetu, kao što su Andrija Vitaljić iz Komiže (1652.–1737.), Korčulani Petar Kanavelić (1627.–1719.), Jakov Salečić Šale (1713.–1747.) i Augustin Draginić Šaška (1689.(?)–1775.), SPLICANI Jerolim Kavanjin (1643.–1714.) i Ivan Dražić (1655.–1739.).

Ipak, analiza ključnih jezičnih osobina (primjerice, padežnih oblika, načina rješavanja konsonantskih napetosti, stanje sekundarne jotacije, čakavskih afrikata, realizacije skupine *šč*, južnočakavski refleks jata, uporaba zamjenice *ča* i prijedložnih sveza *zač*) pokazuje da relevantan dio Ivaniševićeva književnog diskur-

za počiva na čakavici kao jezičnom varijetetu, uz štokavizme koji se ne pojavljuju u mjeri koju bismo mogli držati odrazom programske tendencije jer ih je manje nego u pisaca prethodno spomenute skupine.

Priredivač ističe da Ivaniševićev jezik ne podrazumijeva samo lokalnu čakavicu već književnu općčakavsku *koīnē* – s čakavizmima različite provenijencije i ponekim štokavizmima, kao i u njegovih književnih prethodnika. Ispravlja tako kao pretjeranu i neprihvatljivu Vodnikovu tvrdnju iz *Povijesti hrvatske književnosti* (1813: 265): „Ivanišević kao da je slabo poznao stariju dubrovačko-dalmatinsku poeziju, jer pjeva na svom domaćem narječju”.

Upozoravanjem na postridentsko nasljeđe u žanrovskim, tematskim, metričkim oblicima i osobinama, kakovu su bili skloni i Ivaniševićevi dubrovački prethodnici i suvremenici, potom na oslonac i na književnu tradiciju ranijih razdoblja ali i prosvjetiteljske natruhe, Kapetanović potvrđuje književno-povijesno prihvaćenu cjelovitu sliku o Ivaniševiću kao piscu ukorijenjenu na obje snažne književne tradicije, kako dubrovačku tako i srednjedalmatinsku.

Novim izdanjem spriječio je propadanje jednog književnog djela i učinio je dostupnim jedan važan izvor budućim jezičnim, književno-povijesnim i kulturološkim istraživanjima.

Divna Mrdeža Antonina